

**KORXONA BOSHQARUV JARAYONINI
MODERNIZATSIYALASHDA INVESTITSIYANING O'RNI VA
AHAMIYATI**

*Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti “Biznes va innovatsion
menejment” kafedrası dotsenti*

Raximova Dilrabo Oktyabrovna

Qarshi muhandislik- iqtisodiyot institut Menejment yo'nalishi talabasi

Ernazarov Salohiddin Sardorovich

Ernazarovsalohiddin6@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada korxonada boshqaruv jarayonlarini modernizatsiya qilishda investitsiyalarning o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Zamonaviy boshqaruv texnologiyalari va usullarini joriy etishda investitsiyalarni to'g'ri yo'naltirish korxonada samaradorligini oshirishda muhim omil sifatida qaraladi. Tadqiqotda investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlari, ularning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri hamda resurslarni optimallashtirish imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, maqolada innovatsion loyihalarni moliyalashtirish orqali boshqaruv tizimini modernizatsiya qilishning iqtisodiy natijalari ko'rsatiladi. Mazkur tadqiqot iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarning ahamiyatini chuqurroq anglashga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *Korxonada, investitsiya, investitsiya ahamiyati, modernizatsiya, korxonafaoliyatini modernizatsiyalash, zamonaviy texnologiyalar, davlat investitsiyasi, investitsiya siyosati, strategiyalar.*

Investitsiya: Investitsiya (lotincha: investio — „o‘rash“) — iqtisodiyotni rivojlantirish maqsadida o‘z mamlakatida yoki chet ellarda turli tarmoqlarga, ijtimoiy-iqtisodiy dasturlarga, innovatsiya, tadbirkorlik loyihalariga uzoq, muddatli kapital kiritish (qo‘yish). Pulning vaqt (zamon)ga bog‘liq qiymati nazariyasiga ko‘ra, investitsiya kelajakda naf olish maqsadida mablag‘lar

qo'yishdir. Investitsiya kapitalni muayyan muddatga bog'lashni yoki band qilishni bildiradi. Bundan asosiy maqsad kapital qiymatini saqlab qolish yoki bo'lmasa kapital qiymatini vaqtda o'stirib borishdir. Iqtisodiy mazmuni jihatdan investitsiya turli faoliyatlarga safarbar etilgan moddiy, nomoddiy boyliklar va ularga bo'lgan huquqlarni aks ettiradi. Investitsiya sifatida pul, qimmatli qog'ozlar (aksiya, obligatsiya, sertifikat, veksel), yer, bino, inshoot kabi boyliklar, intellektual mulk bo'lgan ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va b. Ishlatiladi. Investitsiya loyihalariga mablag' qo'yuvchilar — investorlar davlat, kompaniya, korxonalar, chet ellik fuqarolar, aholi va boshqalar bo'lishi mumkin.

Uning quyidagi turlari mavjud: **davlat investitsiyasi** — davlat byudjeti va moliya manbalari hisobidan kiritiladi; chet el investitsiyasi — xorijiy davlatlar, banklar, kompaniyalar, tadbirkorlar tomonidan kiritiladi; xususiy investitsiya — xususiy, korporativ xo'jalik va tashkilotlar, fuqarolar mablag'lari, shu jumladan, shaxsiy va jalb qilingan mablag'lar hisobidan qo'yiladi. Investitsiya qo'yilish shakliga qarab moliyaviy (portfel) va real (ishlab chiqarish) investitsiyaga bo'linadi. Moliyaviy (portfel) investitsiya — aksiya, obligatsiya va b. Qimmatli qog'ozlarni sotib olishga qo'yiladigan investitsiya, ; real investitsiya — moddiy ishlab chiqarish (sanoat, qishloq xo'jaligi, qurilish va b.) sohasiga, moddiy-ashyoviy faoliyat turlariga uzoq, muddatli mablag'lar qo'yish shakllarida amalga oshiriladi. Jahon tajribasida investitsiyani moliyalashtirish turli usul va shakllarda, shu jumladan, korxonalarni aksiyadorlashtirish va aksiyalarni joylashtirish, byudjet mablag'lari, bank kreditlari, lizing, bevosita chet el investitsiyalari, ipoteka, byudjetdan tashqari maxsus fondlar, amortizatsiya va xo'jalik yuritish sub'yektlarining boshqa mablag'lari hisobiga amalga oshiriladi.

Korxonalar boshqaruvi jarayonini modernizatsiyalashtirishda investitsiyaning o'rnini katta ahamiyatga ega. Zamonaviy texnologiyalar, uskunalalar, va innovatsiyalarni joriy qilish, korxonaning samaradorligini oshirish va global raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun investitsiyalar zarurdir. Quyida investitsiya jalb qilish bo'yicha muhim qadamlar keltirilgan:

1. Bozor va tarmoq tahlili

Korxonangiz faoliyat yuritayotgan soha bo'yicha tahlil o'tkazing.

Raqobatchilar va bozor tendensiyalarini o'rganib, qaysi sohalarga investitsiya zarurligini aniqlang.

2. Investitsiya loyihasini tayyorlash

Aniq maqsadlarni belgilab, investitsiya talab qilinadigan sohalarni aniqlang (masalan, texnologiya modernizatsiyasi, kadrlar tayyorlash yoki yangi bozorlarni rivojlantirish).

Moliyaviy reja, biznes-reja va risklarni baholash hujjatlarini ishlab chiqing.

1. Potensial investorlarga murojaat qilish

Mahalliy va xalqaro investorlarni qidiring (jumladan, banklar, venchur fondlari, xususiy investorlardan iborat tarmoqlar).

Korxonaning kuchli tomonlarini taqdim eting, xususan: moliyaviy barqarorlik, jamoaning malakasi, va loyiha rentabelligi.

2. Davlat ko'magidan foydalanish

Hukumat dasturlari va moliyalashtirish vositalaridan foydalaning. O'zbekistonda davlat tomonidan kichik va o'rta korxonalarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha turli grantlar va subsidiyalar mavjud.

Investitsiya qilishga qulay sharoit yaratish uchun davlat tomonidan taqdim etilgan soliq va bojxona imtiyozlarini ko'rib chiqing.

3. Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish

Xalqaro savdo va moliyaviy tashkilotlar bilan aloqalarni yo'lga qo'ying (masalan, Jahon Banki, YeTTB yoki OTB).

Ekspert salohiyatingizni oshirish orqali xorijiy investorlarni jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiring.

4. Innovatsion texnologiyalar va startaplarga e'tibor

Zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish uchun startaplar bilan ishlang yoki ularga investitsiya qiling.

Digitalizatsiya va avtomatlashtirish jarayonlariga mablag' yo'naltiring.

5. Marketing va tarmoq yaratish

Korxonalar imkoniyatlari haqida keng ommaga va potensial investorlarga ma'lumot bering. Ko'rgazmalar, forumlar, va biznes tadbirlarida ishtirok eting.

Investitsiyani jalb qilish va modernizatsiya jarayonlari iqtisodiy o'sish va mamlakatning rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Investitsiyani jalb qilishning ahamiyati

1. Iqtisodiy o'sish: Investitsiyalar yangi korxonalar ochilishiga, mavjud ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirishga va yangi texnologiyalarni joriy qilishga imkon beradi. Bu esa iqtisodiy o'sish sur'atlarini oshiradi.

2. Ish o'rinlari yaratish: Tashqi va ichki investitsiyalar yangi ish o'rinlarini yaratadi, natijada ishsizlik darajasini pasaytiradi va aholining daromadlarini oshiradi.

3. Texnologik taraqqiyot: Investitsiyalar orqali yangi texnologiyalar va innovatsiyalarni mamlakatga olib kirish, ishlab chiqarish jarayonlarini samarador qilish va eksport salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

4. Moliyaviy resurslar kirimi: Tashqi investitsiyalar davlat byudjetiga qo'shimcha resurslarni ta'minlaydi va iqtisodiy barqarorlikni kuchaytiradi.

Modernizatsiya: Modernizatsiya, modernizatsiyalash (fransuzchadan moderne — „eng yangi“, „zamonaviy“) — biror narsani yangilash, unga zamonaviy tus berish, uni zamonaviy talablarga muvofiq o'zgartirish. M.Modernizatsiyada mashina, apparat, turli texnologik qurilmalar, muhim kashfiyotlar texnika taraqqiyoti talablariga muvofiq qayta ishlanadi.

Korxonalar faoliyatini modernizatsiyalashning asosiy maqsadi – moddiy texnika bazasini takomillashtirish va ishlab chiqarishni tashkil etishda zamonaviy texnika va texnologiyalarni qo'llash orqali mahsulot ishlab chiqarish hajmi va sifatini oshirishdan iborat.

Investitsiya loyihalarini samarali boshqarivi bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Prezidenti **Sh.M. Mirziyoyev** "Biz iqtisodiyotimizga sarmoya kiritishga intiladigan investorlar uchun hududlar va tarmoqlar bo'yicha

investitsiya loyihalarini puxta shakllantira olsak, bu masalada ijobiy natijaga erishish mumkin, - deya ta'kidlab o'tdilar.

Modernizatsiyaning o'rni

1. Raqobatbardoshlikni oshirish: Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish orqali mahsulot va xizmatlarning sifati oshadi, bu esa ichki va tashqi bozorda raqobatbardoshlikni kuchaytiradi.

2. Energiya samaradorligi: Modernizatsiya energiya tejamkor texnologiyalarni qo'llash orqali resurslarni oqilona sarflash imkonini beradi, bu esa uzoq muddatli barqaror rivojlanishga hissa qo'shadi.

3. Tarmoqlarni yangilash: Xususan, infratuzilma, transport, energetika va qishloq xo'jaligi sohalaridagi modernizatsiya iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va samaradorligini oshirish imkonini beradi.

4. Ekologik barqarorlik: Modernizatsiya ekologik xavfsiz texnologiyalarni joriy qilishga zamin yaratadi, bu esa atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytiradi.

Investitsiyalar korxonalar boshqaruv jarayonini modernizatsiyalashda ustuvor ahamiyatga ega. U korxonaning samaradorligini oshirish bilan birga, milliy iqtisodiyotni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, investitsiya siyosati va strategiyalarini to'g'ri ishlab chiqish har bir korxonalar uchun ustuvor vazifa hisoblanadi.

O'zbekiston 2017-yildan boshlab tashqi investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiyotni modernizatsiya qilish borasida jadal siyosat olib bormoqda:

Investitsiya muhitini yaxshilash: Soliq yengilliklari, erkin iqtisodiy zonalar tashkil qilish, investorlar uchun qonunchilik kafolatlarini kuchaytirish.

Modernizatsiya loyihalari: Transport infratuzilmasini rivojlantirish, energetika tarmoqlarini qayta jihozlash va qishloq xo'jaligida innovatsion usullardan foydalanish.

Xalqaro hamkorlik: Yirik xorijiy investorlar va tashkilotlar bilan hamkorlik loyihalari orqali milliy iqtisodiyotga sarmoya jalb qilish.

ADABIYOTLAR:

- 1 .Y.Abdullayev, SH.G'ulomov, "Iqtisodiyot nazariyasi".-T.: 2000.
- 2 .SH.K.Saidov "Invetitsiya siyosati va islohotlar".-T.: 2010.
- 3 .Zvi Bodie, Alex Kane, A.J.Marcus "Investitsiyalarni boshqarish".-T.: AQSH, Boston. 2000.
- 4 .Yu.P.Makarov "Korxonona iqtisodiyoti".-T.: Rossiya (1990-2000)